

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњег
дана свакога мес. на табаку и по.

ПРЕДПЛАТНА ЦЕНА:

на год. 4 ф., на по г. 2 ф., на три
мес. 1 ф. Рукописи се не враћају.

Белешке врешену Стевана Немање.

(Продужење.)

Међу великом гомилом Немањиних политичких дела не зна човек управо чему пре да поклони своју пажњу. Свако његово политичко дело може да постане на по се предмет за особено изучавање и тек кад би се свако тако изучавало опазила би се у каквој су органичној свези она између себе, и како су то изјаве доиста великог једног срца и велике памети. Ми смо већ спомињали како је народ српски у XII-ом веку мислио о грчкој политици према Српском народу. Немања који је уједињавајући Србију имао против себе приврженике најпотпуније племенске автономije и можда цео старији нараштај могао се на својој висини одржати и утврдити само видећи спољашњу политику по осећању народноме. Знао је он да су Грци по политици највећи пријатељи племенској индивидуалности која не допушта опстанак снажне државе српске, знао је да Грци хоће да је вечито раздор у српским земљама, а опет на срећу народ српски није нигде био тако уједињен као у енергичном протестовању против византијског мешања и византијског духа у опште. Да ли је Немања водио с Грцима ратове у чисто своме интересу да под притиском ратничког доба подигне важност народног поглавице и да новој државној згради даде времена да солидно очврене, или је водио он те ратове без икаквих личних интереса тежећи да за љубав будућности народној набави уједињеној Србији нужних услова за живот — на то се не може

одговорити. А не може с тога, што су се лични интерес куће Неманића и интерес народа српског савршено слагали. Истина је то, да је Немања ратовањем с Грцима постигао и једно и друго.

Што је Немања срећно водио ратове то нама баш и даје потврду мисли да се Немања показује и да ради не као доносилац сасвим нове мисли, него као преставник главне мисли свога нараштаја. Она страна побеђује на којој је право и чисто одушевљење, а при ондашњим приликама при ондашњем начину састављања војске и при ондашњем слабом ауторитету власти, при ондашњем начину ратовања требало је да тако рећи сваки ратник осећа, воли ствар за коју ратује и да је за њу најлепше одушевљен, па тек да се победа задобије.

Како је Немања дубоко загледао у будућност народа свога показују јасно погледи његови на приморје. Пошто истера Грке из Дукље и Далмације сазида у Бару цркву а у Котору дворе.*) У Енгела има како је у једној распри с Дубровником поразио лађе и пратио под Дубровник прву српску флоту. Већ што је двор у Котору сазидао, наговешћује тежњу да се од стране владоца чешћим бављењем његовим у граду помогне материјални развитак његов и да му се подигне важност.

Врло велику пажњу заслужује западна политика Стевана Немање. Да њу разумемо треба да се сетимо, да је Немања предузео да на очиглед суревнивој царевини византиској подигне нову самосталну државу, да јој набави животних услова како ће истина малена по пространству земљишта и по броју народа опет моћи једном прихватити се да превари источно царство у себе. Осим тога ваља узети на ум да се западне и источне цркве у оно време још нису биле тако „неутешно и безнадежно“ раздвојиле и опет да тако названи „римски цареви“ и римске папе све већу политичку важност задобивајући у Европи радо признаваше самосталност држава које би се према источној империји подигле.

Немања шаље своје људе цару немачкоме те га тамо

*) Мајков, 11.

на његовој земљи поздравља пријатељством и поштовањем. Око Божића у 1188 беху српски посланици у Егру. Ту се чудише неочекиваним гостима и мило им је што се толика уљудност чини цару од народа коме станишта још како треба не знају, него мисле да је то негде тамо према истоку, одакле се сунце рађа*).

Цар Фридрих Рићобрада спремаше се тада на креташки рат. Ваљало му је прећи византијску царевину с војском. Што велики цар не сневаше то као да зањ сневаше велики жупан српски, — жудњом да утврди државу српску уздигнут да такве санове снева. Кад цар дође у Ниш дочека га Немања са жупанима својим сјајно и управо краљевски. Фридрих се бавио у Нишу пуних шест дана. Кроничари су на више места забележили како су се два владоца много разговарала и договарала. Него мало њих умеју да кажу шта на лутају слутећи једнако да се нешто политички важно вршило. Тако пишу да је цар ту поставио Немању за краља, други опет да је Немања добио грб и заставу. Али као да најбоље расветљује праву ствар оно место из кодекса манастира „*Salmonsveilensis*“ којим се потврђује да је Немања предлагао цару ни више ни мање него да помоћу Бугара и Срба збрише византијску империју.**)

Да је доиста Немања у том смислу код цара Рићобраде радио то потврђује и оно што је заповедник браничевачки описивао Рићобраду у Цариграду као човека који држави о пропасти ради.

О другим делима његовим не ћемо говорити. Народ је у песми једној лепо опевао како Немања није штедео блага, само да постигне цели своје. Да се разуме значај радње Немањине у овоме правцу треба се сетити да манастири у српској држави старој нису само пустињице окићене златом и сребром и шареним мрамором, у које се црнорисци склањају да метанишу и да посте — него су школе за омладину, слободне гостионице за путнике, јавни заводи

*) „*Est enim Severia terra inter Rutheniam et Ungariam posita*“ Engel, *Gesch. v. Servien u. Bosnien*, 203.

**) У Енгела навод речи из поменутог кодекса, стр. 204; он је узео из Пејачевића стр. 146.

за негу болесника и заводи који у неколико одговарају данашњим сиротињским кућама и брзи полиције о издржавању сиротиње. А да друмови и мостови имају поред значаја задужбине још један други веома знатан народно-економни, културни и у опште социјални значај, о томе није потребе ни напомињати. Свакојако народ није могао лепше карактерисати Немању него међући у уста сину његову поносито казивање, како му бабо није расковао благо „на наџаке и на буздоване“ него градећи цркве и манастире, мостове и друмове.

Да је Немања имао великих материјалних средстава на расположењу то се опажа по свему што је он предузимао да изради и што је урадио, види се и по зиданим споменицима које је себи подигао; има томе сведочанства у предањима народним и у старим писменим споменицима. Особито се то види у Доментијанову причању о путовању Немањину по светогорским манастирима и о даровима које им је починио. Лепота и богатство „Вилиндара усред Горе свете“ још један су сведок томе. Сјајна пратња Немањина и „краљевска част“ којим је угостио у Нишу цара Немачког и његову свиту још су један знак томе али за цело не последњи.

А оно што веле за Немању да је све своје имање разделио сиротињи,*) како то да разумемо? Да није то по толико пута понављаној политици старог Цезара у Риму и византијских Царева у Цариграду? Да ли је то добар рачун, да се незадовољна маса народа обвеже да се на обилато добротинство цезарево љубазно осмешкује? Узмите Немању као човека и као владоца и узмите ондашње прилике народа српског па ћете се уверити да се таква предпоставка овде ни за један тренутак одржати не може. Не може већ ни с тога што сиротиња српска XII-ога века није могла имати ни у чему и ни по чему значаја, који би био налик на политични значај пролетеријата старог и новог Рима у периоди њихова падања.

(Свршиће се.)

*) „Дао сиротињи у вајам“ како вели св. Сава у животопису свога оца.

Мала вила.

Од Драгутина Ваднајије.

(Продужење.)

Х.

Мала вила рећи ће још коју против љубави, ал' то већ и
сама не верује

Мала је вила после неколико тренутака показивала што је засадила. Све се то тако живо зеленило, као да се и биље весели што га мала вила сама залева.

А и приговорила је лепо да од свога времена свако јутро по један сахат на то троши.

— У почетку — продужи — почех тек из суште ђудливости и настраности радити, ал' ми се после посао омилео. Држим да смо некако задовољнији, ако знамо, да смо што кориснога учинили, ма то било толико мало као и мрвица. Па тај посао награђује се још и тиме да здравље јача.

— Истина — одговори Алберт — рад је мелем за крв. То је нека мудра глава рекла, ако се не варам — Хердер.

Заиста од шале постаде збиља. Мала вила тако се привикла била кућевним пословима, да се искрено радовала, ако је за то Алберт хвалио. А и други су је сви редом хвалили, и стрица и госпођица Марион и господин жупник, па на послетку човек некако радо чини оно што свако тек одобрава. Ал' било је тренутака, (а тада је морао какав зао дух око ње облетати) када је уздисала за прошлим веселим данима и када јој је на ум пало албертово писмо пуно увреде за њу и одмах за тим што је сама несташно емислила, да се освети.

Ал' ма да је на то навела најјача слабост женска: сујета, опет за то није могла себе заваравати да ће јој за руком испасти. Изгубила је и последњу наду, јер Алберт је све једнако миран, ладан остао као у првим данима и слабо је обилазио Олгу. Све једнако је гост био а не и добар пријатељ. Узалуд се мучило мало досетљиво девојче да се приближи албертом узору. Тако се чинило као да

то Алберт ни приметио није, ил' ако је баш и приметио, нашао је то са свим за природно.

Та равнодушност све је више и више дражила малу вилу. Што се више с њиме разговарала и што му је више читала дела: све га је јаче и јаче морала поштовати. Управо Алберт је био први млад човек, којег је ценила на високо. С Виктором је тек време добро проводила.

Једно лепо јесење вече мала вила јахала је крај шуме и гледала је како седа сунце, које је златом и руменилом застирало брегове. Била је уморена и добро јој је чинио очима тај приказ. На једанпут између неба и земље укаже се пред њоме слика (мала вила дала се на сањарије,) светлих очију, ал' ладног, мирног лица.

— Сигурно да другу воли, — мишљаше растужено, — и за то је тако ладан.

У тим је мислима била удубљена, гледајући плаво небо, када је неко иза цбунова љубазно поздрави.

Био је Алберт с књигом у руци.

— Како ме заплашисте! — рече Олга са свим порумевши. — За то ћу вас казнити. Мораћете ме до куће допратити; то нека вам буде каштига. И тако ми је већ досадило јахање па ће ми пријати, ако се мало пешице прођем.

Мала је вила као лептир лако полетела с коња, уздице преда малом цокеју, да иде лагано за њима, или ако зна нека иде кући другим путем да пред њима не праши.

Госпођица Марион сигурно би се упрепастила што јој је мала вила тако лакоумна. Ал' ко је то још живи дочекао, да се млада девојка с младим момком сама шеће крај шуме без гард де даме. Та се Олга не ће никад научити да озбиљно мисли и да пази што прописују правила пристојности. Велика срећа што их нико не види, (па ни сама госпођица Марион.)

Мала вила није за све то много разбирала, него подигнувши скут од хаљине за јахање, весело запитала:

— Шта то читасте?

— Неко моје старије дело, — одговори Алберт, који не хтеде лагати, ал' коме је то опет за то неправдо било што је изрекао.

— А, тако? — продужи Олга. — Зар песници нај-

радије читају своја рођена дела? У томе налице на кокетне женске које се сваки час огледају у огледалу.

— Истина је да песници често преврћу своја дела; разборити тако исто као и луде; разборити да се уче, а луде да се веселе тиме, што пронађу за лепо.

— Кака је то књига?

Алберт је пружи, и мала вила — погледавши наслов — са свим радосно примети:

— Ту сам књигу већ читала. Прошле ми је недеље предаде Марион, и целу сам ноћ провела у читању њезином. По томе можете видети, да ми је то милије било и од самог сна. Проста је то приповетка, која ти се баш за то допада, што све природно иде. Може се догодити и данас и сутра и ма на којој страни света, јер младих људи са срцима у грудима, девојака, које за вишим теже и лакоумних женских удварача свугде има. Колико је девојака већ досад несретнима учинило, што су љубав своју жртвовале, само да се удаду, па да постану велике госпође. Тај је роман црпљен из живота, је л' те?

— Збио се у животу.

— Ви то тако жалостиво кажете, као да се с вама збио.

— За што не би исповедио да је то приповетка моје прве и последње љубави. Писци се увек најбоље допадају када црпе из онога што су сами доживели. Машта је узајмљени месечев зрак, који на све неку чаробну светлост баца, ал' који никад плода не доноси, ако остаје до века пушта машта без искуства у животу.

— Хтела би вас запиткивати, та и ја сам кћи свина, — рече мала вила, — да се не бојим да ћу ране позлеђивати.

— Зарасле су већ, госпођице. Некада сам јако волео, и много сам патио са девојке, коју сам ту нацртао и која ме је за годину дана усређавала љубећи ме. Били су то лепи, слатки дани, који су пролазили у радости, нади и сањаријама. Ал' срећа на земљи не може дуго да траје. Увек се нађе по неко, који је раскида. И ја имадох за пријатеља лепог, паметног господичића, који је свет познавао. Говор му је слadak био као мед, а очи су те заносиле као у змије. Јадно девојче! Богатство и раскош засенуле

су јој очи и лакоумност мог доброг пријатеља учини је несретном. И колико ће још мучних година проћи као страшна каштига, што се то јадно девојче огрешило о љубав.

Олгу су дирнуле те речи и саучесљиво му пружи руку.

— Јадни пријатељу, о да знате како и мене боли што сте се преварили. Ви се сигурно и сада још често сећате невернице?

— Не, госпођице! На срцу као и на дрвету свака рана временом зарасте. У првим данима мишљах, — човек је и у тузи својој ташт! — да на свету нема веће несреће до моје. Држах да би могао слободно завидети и онима, који су у паклу. Мишљах, да ћу и ја пропасти кад ми је сва нада и срећа пропала. Преварио сам се као и сваки млад човек, који самог себе вара и плаши да ће осећаји на веки једни те исти бити. За очајањем долази подемеј, иза тога сумничење, иза сумњичења мир.

— Види се из вашег дела да сте изгубили наду.

Повратила ми се. То сам дело писао одмах после првог бола сузама а не мастилом. Не хтедох марити ни за што више и чинило ми се да ми је већ досадио живот. Ал' у уму човечијем увек остаје толико светлости, која протумачи, да би лудорија била забацити веру, ту једину светлост, која утеху даје у оној мутној, мрачној ноћи, што животом називамо. Сада се већ смејем што сам тада веру своју изгубио, и јако се стидим, када у том делу свом читам оне претеране мисли и назоре, које сам за тако истините држао.

— Тај јунак, који сва срца женска задобија — продужи Олга, — јако наличи на мог неког познаника. Та је слика тако верна, да ми је непрекидно пред очи излазила. Читајући то дело ваше чисто видех тог мог знанца где се смеје, па ми се више пута чињаше да му и сам глас чујем. И то је тако исто весео, љубазан и лакоуман човек; ал' не би се могло рећи да је тврда карактера или да зна дубоко осећати.

Мала је вила мислила Виктора, ал' Алберт само ово одговори:

— Таких људи има много у животу. Налазимо их у

свакој дворани, где им се сваке почасти чине. Они тамо непрекидно кидају само срећу женску, као како цвеће крај стазе; веселе се осмејима им, а сузе им не виде: никад ни до века не могу да се опросте од сујете од тог страшила лепог лица које се рани туђом срећом.

Те су речи дубоко дирнуле малу вилу. Погледала је песниково лице, очи му пуне духа, па је мислила: како би то неправда била да се овако племенито срце изложи новим преварама, новој несрећи. А за што? За то, што је о њој једаред криво судио. То је мало пренагљено било, ништа друго, а то је већ кајањем поправљено, а ситним погрешкама кајање је довољна казна.

Мала вила да разгони албертове мучне успомене, поче о другим стварима говорити. Рече: колико је досад песнике мало уважавала, (у том мишљењу утврдио је и Коломан Зенерија) а да сад топлије жеље нема, већ да једном упозна пице и вештаке.

— Више нас забављају кад их из даље гледамо — одговори Алберт. Ближина увећава само даљна на небу тела, а земаљски створови у близини бивају све то мањи. Њима боље прија даљина.

Олга на то не одговори ништа, већ после неколико тренутака осврну се поверљиво младићу.

— Веома сам се уморила, па вас морам умолити, да ми не одречете руке ваше док до врата не дођемо. Тамо ћемо се растати, јер сачувај Боже, да нас наша Мариона овако заједно види. Строга је то женска, а сувише мене још за најлакоумнију девојку сматра. Напоследку ће још бити да и право има.

— А ја држим — прихвати Алберт, топлије и озбиљније него другда, да вас свет веома строго пресуђује. Већина вас за то напада што завиди лепим вам својствима, а и разуму, па и у души и срцу вашем. И ја сам некада о вама слушао много којечега од знанца неког из ове околине. Тај мој знанац говораше много и много о малој вили. По свему томе морао сам држати да сте неко особито створење, које не може никад сретно бити нити може кога усрећити, јер хоће својој ћуди и свом јогунству све да жртвује. Дође време, да вас за ту преухитреност за опрштај молим. Ви сте добри, па ће те ми и опростити.

— Давно сам ја већ на то заборавила, — рече Олга емешећи се.

— Што се тиче пресуде света, нека вас за то глава не боли. Свету је срце и душа, да вређа оне, који су одличнији и виши. Тако вам је то у животу, а баш тако и у природи. Малени, бледи увелак, што га трава и џбун прекрије, нико брати не ће, а напротив све што се изтакне у висину и у очи упада, на то насрће сваки несташни, сплеткави ветар и очупа му зелено лишће. Највиши грмови највећма осете шта је то беснило ветрова. Ал' ја сад истом приметих да вам се овде удварам, да вас преуносим, — шта ли радим? А то није мој обичај; ја сам искренији према свима, којима и сенке познајем.

— Па де реците што о мојим сенкама?

— То би било за вас одвећ досадно, јер вам о томе госпођица Марион довољане говори. А једно вам је за цело много пута спомињала, да која девојка прекорачи нежне границе девојаштва, — ма и играјући се само, — да ће доћи време, кад ће се тога ради покајати, јер јој сумњиви људи после не ће веровати, оде поуздаће — па и најбоља јој дела хоће често да на зло тумаче.

— Ох, тим сте ми речима већ додијали и ви и Маријон, која ме, — баш ко онај мој сат, што свира, — једнако забавља једним, те једним.

Овај је разговор веома живо текао.

Мала вила — ма да је осећала да је прилично уморна, — сад је ипак нашла да није тако далеко до дворца. Радо би она сањарила и кроз дуги ред багрена тамо на улици, кроз којег је гране месец своје најлепше (као што Олга држаше) зраке простирао на лице песниково.

Ал' у дворцу почеше већ свеће палити и тако се Олзи ваљало журити. Весело пружи руку и задиркујући рече:

— Прекосутра ћемо играти у сватовима.

— Ја не марим за игру.

— То није могуће! Та и то је песништво, песништво хода. Збогом!

(Продужиће се.)

Характерске црте.

I.

Срби — Бошњак — Арнаути

год. 1826.*)

Мустај-бег Бабић Сарајлија**) бјеше у гостима у Новом Пазару, пак пошавши од своје родбине свратио се у Погорелицу, да разабере тамо за неке кметове, што их он хоћаше да прекупи. Ту је он позвао те кметове да му дођу, да се састане с њима, и да их пита, шта они дају спахији својој, — али му они нису хтјели доћи, до једног — двојице њих, пак и они му одговараше као преко батине подмијевајући му се и титрајући му се ријечима и њиме као кад надкачује мудрије дијете будаласто. Бабић се није научио, да му рајетин одговара попријеко, већ да говори све по њему, како он воли, и како, по његову мишљењу, треба да ради кмег пред својим спахијом, што је још и забит земаљски. Уз косу је било Мустај-бегу, што га не поштиваше кметови, што му не дођоше по ријечи, кад је запратио своје момке од куће до куће, те их позиваше к себи; а још се жешће разсердио на сеоског кнеза, кад му се потужио на јогунасте кметове, а он му одговорио: да Срби нису беспослени као Турци, већ гледају свога посла, а ако њему треба који човјек, нека му оде дома на ноге, јер је и њему толико до тамо, колико је одонуд до оне механе, гђе он шеташе изпред ње. Најљуће су га ујела она двојица, што су му дошли као наслани, да му се ругају и тамо пркосе са нечувеном непокорности. Но зар би се уздржао још, јер напрасит није био Бабић, и није дао на вољу гњевну срцу, али кад им он рече: да их људски пита, и да ће им бити спахија, пак ће му доћи под руку, те бар зато ваљаде им с њим другчије говорити, јер би им поштенија ријеч била и препорука; — и

*) Овај је саставак добио по решењу књижевног одбора „Матице Србске“ 5. фр. а. вр. награде.

**) То је био онај чувени Хрњо Мустај-паша. Ту је приповиједку казао човјек, који се ондје придесио са покојним Петром Лазаревићем.

кад му на то геак рече: „Море Турчине, зар ти сам не знаш, да издишу спахије по Србији, а ти би још прекупио тај издах; боље ти је, чувај те паре за црне дане, кад ти дођу у Босну, као Србским овуд Турцима. Ми по Србији не знамо за Турке као ни за Цигане, ван ако је који добар мајстор и вјерна слуга, те нам ваља својим радом и изметом.“ На те се окорне и опоре ријечи разјари Мустај-бег како исти рие, кад га ловац обрани, а пустник Турчин јаки, пак зграби оног геака, и хоћаше га бречити о земљу, да би се злосретњик разлетјео као зрела велика јабука или бундева, кад је ко појако тресне о тврду земљу.

Али је геак боље среће био, јер у исти мах ухватише два снажна пандура Мустај-бега за руке, и отеше му сељака, а њега стегосе, да не могаше ни писнути. У то доба дојахах и ја са кнезом Петром Лазаревићем, те одмах запитамо сељаке: шта је било? А они нам казаше као и Бабић, шта се догодило. Кнез није питао, ко су ти Турци ни одкуд су, већ повика на момке и на сељаке, да зулумћаре (силеџије) и скитнице повежу, или ако се не уздаду везати, да их побију. Кнез је, као и сваки старији Србин, велики био непријатељ Турски, и тежко је био дочекао ту згодну прилику, да изкали срце на њима, и да их повезане прати у Крагујевац господару, или да им главе пошље тамо. Ја се умијешах додуше међу њих и рекох кнезу: да видимо, ко су ти Турци? и шта су ту тражили Турци?

Кнез је мене послушао; те ја видјећи главне Турке, упитах Мустај-бега ко је, и одкуд је, куд путује, и шта је питао у Погорелици? На то нам се јави човјек, и приповједи ту своју злу срећу у томе селу, што га мишљаше да прекупи. „Но не бих га сад узео“ рече „већ да ми бива, да не могу живјети без њега никако, кад је ту таки народ. Јасам кметове позвао, да ми дођу, да се разговоримо, а може бити да се и годимо и погодимо, пак бих онда ја могао бити прекупац, а они би се могли од мене сасвим одкупити. Намјера ми је била добра с њима, али ми они не дођоше, већ зар наслаше ова два злорека калаша, што ме тако разсрдише, да већ не памтим, да сам свога вијека тако разјарен био, да сам обневидјео био од љутине. Та не да се ни гори од мене којекаквим над-

кочицама срамотити од онаких калпозана, што хоће, кад до зла дође, да им се одбије на геачку простоту. А како бих ја царски забит поднијео ту срамоту у царској земљи од цареве раје и подложника.

„Све добро збориш; Мустај-беже (јер тада још није био имао од султана два туга)“ рекох му „само си погријешо, што си помишљао: раја је раја, била она ма гђе у државама, што се још за неко вријеме зову султанским, јер је Србија бој била и са султаном, док је извојевала, да јој Турчин већ не заповиједа никако. Срби су се тукли, и потукли су Србске Турке, а и са спахијама већ разгрђу по својој вољи — нити им смије долазити спахија на кућу, нити кога слати, ако није са сељацима у лијепу, и са старјешинама у љубави. Вријеме је већ, Мустај-беже, и ваљало би помислити, да су сви људи и бијели и црни под овим сунцем на овом свијету једнаки, јер их је све Бог створио поједнаке душе. Никома није дао Бог исправе, да бије и да злостави друге људе. Ето сад суди сам Мустај-беже, ови су људи били безочни и пружили су поган језик, да се Турчину свете и да га киње, али умало што овоме неизађе киња и безобразлук на нос, како је и скривио. Јер га нико није могао натјерати, да ти дође, а кад је дошао, ваљало му је, да буде човјек, ако знаде за поштење, но показао је сад, да он не зна поштено. Но и ти си нагао човјек, Мустај-беже, и сад си био и напрасан, јер ниси барем помишљао, да си у Србији, гђе ти није првенства и ни баш мало старјештва; ту не ма самовољна човјека. Да си се потужио на те језичне безобразнике, видјео бих, шта би од њих било, али сад си се поравнао с њима, почем си дигао своју руку на њих и окаљао се. — Зар Турска вјера каже, да је сунећен бољи од несунећена? и да треба, да Турчин злостави људе, који нису његове вјере? Те грдобе не ма ни у каквом инцилу, акамоли у Мухамедову, који бијаше врло мудар, богобојазан и по томе богодушан. На добро учи алкоран, али га самовољни људи не слушају, већ се надлагују којекаким ружним гаткама по занешеним дервишима, који како гђе буде по згоди и удесу толкују ћитап, но само им мора ићи у рачун. Ето у тебе има неколико момака,

а ако има само један Арнаутин, сад ћеш одмах чути од њега, да сам ти говорио праву истину?"

А кад на то један момак Турски сам рече да је Миридит, а на то му приђе један кнежев момак, пак се здрави с њим Арнаутски по њину обичају, а онај му поздрав прими и врати братски, пак се оба загрлише и пољубише, како се дотада ни су виђали ни састајали никад.

„Ето видиш“ рекох ја Мустај-бегу Бабићу „како тамо немаду кад завађати дервиши Арнауте, као што чине по Босни, гђе гањању и насиљу не ма ни краја. Запитај сад твога Миридита, кога ту најволи од нас? пак ћемо се онда разговарати.“

„А шта ће да ме пита зато бег“ рече Турски Миридит по имену Селим „кад ваљада знаде, да брат воли брату но другоме туђинцу, и ја волим Драила свога земљака и брата, него Туркушу или Бошњака. Ми се сами доста пути посвађамо, и буде крви међ нама, а сами се и помиримо, нити нам треба хоца ни дервиш, ни кадија ни паша; како се свађамо онако се и миримо, али другом не дамо на се, и ако ко пође на кога од нас, ма ми били и у најмучнијој кавзи, одмах се сви сложимо на туђина, и тежко њему онда.“

Кад то чу Мустај-бег, он од чуда упита свога момка Селима: „А зар ти, болан брајко, не би мене послушао, пак ударио на овога кнежевога момка, кад бих ти ја рекао?“ — „Не бих“ одговори му Селим, „пак да ти је заклао сина. Ми ударамо један на другога, кад један другоме што скриви а никада другачије. Јер виш, беже, да ја сад њему учиним на жао, пак да се то чује по Миридиту или ма гђе у Арбанаској, ја не бих смјео дома ићи за главу, почем би ме моја браћа рођена убила за то, нити бих имао мира од наших земљака ма гђе био. Не знаш ти, беже, шта је Арбанас, ни како смо ми добри ни зли. Чудан је хадет по Арбанији, те љубави више нема нигђе Арбанасу, до ако се састане, ма гђе било, са својим братом земљаком. Виш, ја волим сад, што сам се састао са Драилом, но Бог зна шта, јер ми се сад чини, да ми је ту наш Миридит, и сва моја родбина, а упитај га, беже, је ли и њему тако, и воли ли мени или своме кнезу?“

„Е Драило“ рече му кнез Петар „зар ти збиља волиш

сваком Арнаутину него мени, како чујем да Селим суди?“ — „Волим бо ме, господине,“ одговори му момак „и не дао ти Бог кавге са каковим гођ земљаком мојим преданом; јер би ружно било и од мене, што би ти морао погазити соихљебник све, и помоћи моме брату Арбанасу, ма он био Гега или Тоска или од Дибре. Не знаш, ти господине, да је не бих смјео ни помислити, да се вратим дома или ма куд да одем међ своје земљаке, кад би урадио другачије, но као што доноси наш обичај.“

Кад то чуше и Срби и Турци, онда се помирише, и рече до душе Мустај-бег мени: „Хвала ти на љубави! и ходи да се побратимо, да стечем брата, који ме научи намети, и који ме опрости зла случаја и избави од Бог зна какове несретне коби и насртљиве напасти. По данас ћу помишљати на ово, што ми се догодило ту у Погорелици, и знаћу да су људи поједнаци, и тако ћу поступати с њима.“

Потом смо се почастили из наших бисага и тарчуга, и непријатељи су се пријатељили и разишли су се као честити људи. Но чуда од оних момака Арнаута! не могаху да се растану, и најзад рече Драило кнезу: да не ће да остане више у томе момаштву, већ хоће да се промијени са мојим момком Лаком, јер се бојаше, да може гђе опет зле среће бити, те би га кнез нагонио на какова Арбанаса, ма да је крвник и злочинац, а он не бих хтјео ићи на њега, пак би било и ружни ријечи, а може бити, да би и до суда дошло, пак о што је то обојници? И тако се и промијенише наши момци.

Ј. Н. О.

П О Д Л И С Т А К.

Нови Сад 18. августа.

(Омладина. — Уједињење. — Слога. — Гравитација у идеалног света. — Зубљоноше. — Седнице. — Беседа. — Банкет. — Омладина. — Омладина — cum gratia in infinitum)

Омладина, српска омладина, уједињење, слогa! Да сам кардинал Антонелија, ја би уздануо: il mondo casca! Да сам Бенедек ја би слего раменима, салутовао би дубоко крезубом сабљом па би

у својој резигнацији прошапуто: мајестет, пулвердамф! Ал' овако — ил' не даде ђаво ил' не даде Бог — нити сам Бенедек нит Антонелија, него ми је онако око срца према подобноме свету као што беше ономе Галилеју Галилејскоме, који је, руком на завету свога галилејскога претече у заступању позива свога животом својим, руком на светом еванђелију, антонелијевим вреним претечама, кардиналским својим кајафама, грмнуо у обријани брк: e pur si muove! ипак се креће! —

И збиља креће се та наша мајка земља — плодна земља српске слоге, српске просвете! А кад се земља креће бива на њој дав и ноћ, бивају на њој Зоре, бивају на њој лета, зиме, пролећа, јесени. Ал' као што има појасова на земљи галилејевој што им траје ноћ по по године, тако се није ни чудити што је у слози и просвети овог нашег мученичког народа, вргнутог на вр пола слеђујућег азијатског варварства, што је трајала ноћ неслоге и омане вековима, мрачним, ладним вековима. Ал' као што и на половима земље дугу ноћ замењује дан од исте дужине, тако ће и на идеалној планети нашег народног живота, која се креће око свегрејнога сунца човештва, доћи после дуге ноћи исто тако, ал' — у последњој инстанцији највише одмазде — за цело још и дужи, сјајни дан. Ако је планета, реко, ал' ако буде комета? Но, ваљда ће ипак стићи ка мети својој.

Ал' шта ти оно рече, господине? Наш је народ, велиш, вргнут на ледени пол азијатског варварства? А зар, бога ти, на леденим половима може зубље да гори тако весело као прексиноћ у почаст књижевном председнику матичином и у прилог на ново изабраном консулу народног позоришта, мал' те не Коријолану наше дашчане републичице? Зар може да се говоре такве топле беседе? Беседа? Збиља: па зар може на словима да ниче тако диван цвет као што беше прексиноћна беседа целокупне српске омладине, цвет од сами лептирова и челица омладински? И зар се може на послетку на половима развити онака екваторска врућина што је жегла над оним цветом? — Екватора зову загребчани равнатељем, дакле можемо рећи равнатељска врућина, ал' ту би се спет мислило да долази од оне господе што су били равнатељи беседини — елем како је да је, доста то да је врућина била тако ужасна, да нам је „песма у зиму“ којом су благонамерни земунски певачи изволели одпочети беседу, долазила као паклена иронија, као зелена иронија, као зелена, сочна, изворовита оаза кад се призире пустињскоме путнику умирућем од сахарске запаре.

Са мањом иронијом а истом ублажљивости дође нам увертира из опере „Зампе“, одсвирао г. Ахил Дука са госпођицом Ирином Коудином; са мањом иронијом, рекосмо, али са дивном, угледном Иринијом.

„Велика Херувика“ ма да је ми осим цркве не маримо слушати, па баш ако је и чисто „духовни концерат“, учинила је своје.

И Јакшићева „Мученица“ учинила је своје — Мученица und kein Ende!

„Приморски напеви“ од Лажичара: лаже, хуља, ни трага од какве приморске промаје у овој загушној тишми, збиља лаже, лаже ал' и чара.

„Са тебе је — du trägst die Schuld davon! Фала им врским Вршчанима, вршњаци су браћи својој.

„Вечерњи спев“ Јаблонскога да је мало мање умилан био него што је био заиста, учинило би нам се јамачно да је много певања једно за другим.

Менделсонов „рондо капричијозо“ и Листов одломак из Вагнеровог „Лоенгрин“ тешко је могао наћи вештијег, извежбанијег и пажљивијег представљача поред назочни околности, него г. Јована Пачуа.

„Туга“ Земунаца издавала је својим тавнилом врло добро као подстор за светлије „Хај!“ од вредног управитеља позоришне капеле А. Максимовића. Рембрански успоред, згодан, заносљив завршетак.

Ал' све бадава: цело време нашег мучног уживања сећалисмо се непрестано на угурсуза Бајрона, што вели у свом Дон Џуану мислимо у истој песми:

I think with Alexander, that the act
Of eating, with another act or two,
Makes us feel our mortality in fact
Redoubled; — — —

(Ја мислим ко Александар, ко једе
Ил' други који таки посо ради
Да му се самртности сваке беде
Удвоструче — — —)

Уметите у место „eating“ s weating, у место јести знојите се, па ћете таки дознати, како би н. пр. Бајрону било да је био у онај лар у нашој кожи.

И ми смо ипак уживали, ипак смо се открили своје самрт-

ности ма на неколико тренутака. Песнички царе, царски песниче погледајте на нас! Што се смешите, зар нам не завидите?

Сутра дан омладински банкет у „Зеленом венцу.“ Веселост, воља срдачност, задовољство, поверљивост, поуздано, неодољиво изазивање судбине — а како не би, та омладина је, које по годинама, које по вољи по срцу и срчу, омладина српска, јужна, осунчана; омладина, милошћу скупштине безграничношћу ограничена — *cum gratia in infinitum!*

А с друге стране опет умереност, прикладност, пристојност, свесно, зрело понашање, понашање коме се види да га опредељује — опростите ми парадоксон — природено искуство; — и како не би, та то је цвет српске младе интелигенције под јужно сунце донесен славенски разум.

Цело весеље беше као осјајак какве живље седнице омладинске скупштине.

А куда ће нам доспети тај поносни полето младински? Оће л' остати у чистом етиру књижевног света или ће продрети и у компактнију атмосферу политичног живота? Не бринимо се зато! Идеал има своје апсолутне вредности, њему није нуждан ваш реални, опипљиви свет: што га већма нудите њиме, већма га врећате; ал' реалном свету треба идеала, без њега је тело без душе. Поделимо муку: на омладини је да ствара, да негује идеале и да њиме нуди и залаже цео свој род. А да ће тај род примити ту понуду, да ће се користити њоме те да ће покушати да преобрази постојећи, јадни свет, по идеалима које је у себе примио, да ће тако бити, јемчи нам то што се тај род зове српски.

— ст —

Српско народно позориште.

У четвртак, 28. јулија: „Разбијена шоља“. Шаљива игра у једној радњи, посрбио Л. Телечки. — Комад овај већ по себи нема особите вредности, а и од те губи много тиме, што се страни карактери насилно у српски калуи стежу. Време би било, да та „посрбљивања“ са свим престану, или да се само на оне комаде ограниче, који се без велике муке дају посрбити. Претстава није испала округло. — За овим је даван нов комад: „Први саста-нак“. Весела игра у једној радњи по Скрибу, прерадио Илија Вучетић. — Комад је овај особито добар, јер је црпљен из живота. Ово му је кратки садржај: Светозар Савић (Недељковић), млад, богат и изоб, ажен човек жени се, и тога ради жели доћи у кућу Драги-

ћеву (Маринковић, Ружићка), да њихову кћер Љубицу (Соф. Поповића) проси. Ови у безазлености својој поплаше се од такве одличне посете, и у жељи да се што већма допадну, дочекају новог госта с највећим етикетом и афектацијом, па баш с тога промаше цел своју. Нити се допадне девојка момку, нити момак девојци, и женидба се поквари, а другоме се просиоцу поручи, да може доћи по девојку. Савић дође, да се опрости од своје несудбинице и њених родитеља; а ови, знајући да немају шта више од њега зазирати, покажу му се сви онаки каки су. И сад шта буде? Допадне се једно другом, момак и девојка заљубе се, и све би било у реду, да није поручено по другог младожењу. Срећом слуга, који је писмо носио, опије се на путу и врати се с писмом натраг, и тако се цела забуна сврши сватовима.

Претстава је добро испала. Маринковић и Ружићка веома су добро претстављали доброћудне и невеште родитеље девојчине. Недељковић и С. Поповића добро су погодили како им се ваља владати у првој половини дела; али у призору, где се једно у друго заљубе, захтевали би од обојих још више природности, и још мање кокетности. На њиховој игри треба да се примети, да им је обадвома ово прва љубав. Савић (ујак) ваља да је окретнији и живљи. Пелеш (слуга) није нас такођер са свим задовољио. Држимо, да би Ружић за ујака, а Савић за слугу много бољи био. Красни дует од капелника Максимовића није се отпевао најбоље.

Публике је било у средњу руку.

У суботу, 30. јулија: „Тавница“ од Бенедикса по други пут. — Представљало се доста добро. Посета је слаба била.

У недељу, 31. јулија: „Краљева сеја.“ Драма у 4. радње, од Милана Е. Јовановића. — Претстава је испала тек у средњу руку, а то, као што нам се чини, највише с тога, што сви претстављачи нису дали себи труда, да улогу своју бар два три пута људски прочитају, него су се ослонили на шаптаоца и на то, што су исту улогу већ више пута претстављали. За то су стихови на више места грозно страдали, за то су се место оних лених песничких изражаја, којима се дело ово одликује, често прозаични и тривијални изрази употребљавали. Ово не треба никакo више да буде, јер јако квари уживање ономе уву, које се на ритмични ток стиха навикло; и најпоследње, ваља да се не мучи песник само за то са тешкоћом израза, да невешт или лењ глумац има шта да квари.

Публике није било толико, колико се за недељну претставу могло очекивати.

У четвртак, 4. августа: „Она је луда.“ Драма у две радње од Мелвиља. — Претстава је прилично ишла. У улози Мексвела први пут је ступио пред публику нови члан дружине Милош Цветић. Од њега се надамо већ по овом првом покушају, да ћемо кадгод ваљаног члана добити. Само би му световали, да се одучи од неприродног, манирираног говора, на који се, како видимо, на београдској позорници научио.

У суботу, 6. августа: „Мишел Перен.“ Шаљива игра у две радње. Превео Л. Телечки. — Насловну улогу одиграо је Маринковић веома добро, исто тако и Андријевић Фушеа. Три улоге (Бернард, Тереска, Дезоне) биле су у новим рукама, и мило нам је што можемо казати, да су нас Цветић и М. Брњићева у прве две улоге прилично, а Ружић као Дезоне скоро са свим задовољио.

Публике и опет мало.

Књижевне белешке.

* Изишао је „Максим Црнојевић“. Трагедија у пет радња. Написао др. Лаза Костић. Ова је књига изашла о трошку „Матице Србске.“

* Изишао је: „Србски Летопис“ за годину 1865. Година XXXIX. Књига 110. Издаје Матица Србска. Уређује А. Хаџић. — У овој су књизи ови чланци: I. Критичка покушења у периоду од првих седам векова србске историје, од К. Николајевића. — II. Зашто наш народ у Аустрији пропада, од дра Ђ. Натошевића. — III. О сродству као препони брака по црквеном праву православне цркве, од Ђ. Вукићевића. — IV. Русизми у данашњем „црквенославенском“ језику, од Јована Живановића. — V. Корнелије Станковић. Написао Федор Демелић. — VI. Пословице. Коло једанаесто, од **. — VII. Радња „Матице Србске“ год. 1865. — VIII. Смесице (словенска друштва „Матице“. — Позив „Матице Србске“ на народ српски.)

* Стиже нам „Књижевник“, и то свеска друга. Садржај јој је: I. Расправе: 1. О важности сакупљања народнијех правнијех обичаја код Словена. Наставак. Написао др. Валтазар Божишић. — 2. Прилози к тумачењу наших народних пјесама. Од Ј. Радетића. — 3. Статистика моралности у Хрватској и Славонији од др. П. Матковића. — 4. Досадањи напредак у природопису: III. О билинах (свр-

шено). Приобћује Живко Вукасовић. — II. Кратке књижевне вјести. Одношај међу лингвистиком и антропологијом, приобћио В. Јагић. — 2. О поријеклу индоевропејаца, приобћио В. Јагић. — 3. Свети Ђурађ Кратовац. Приобћио Ђ. Даничић. — 4. Штампана хрватска књига XVI. вјека, којој се из нова у траг ушло. — III. Критика; Знaнственe радње хрватских гимн. програма, приобћио В. Јагић. — Појави из природе од Ц. А. Бакотића, приобћио Ж. Вукасовић.

Г л а с н и к.

* Иван Кукуљевић сакцијски, који са свију страна о свом трошку набавља грађу за издавање „Споменика југославенске повести“, добио је из Млетака рукописне изводе из нешто више од двадесет досад нигде непечатаних „Летописа“, у којима има веома важних података за повесницу Босне, Црне горе, Хрватске и Далмације. Осим тога добио је важне преписе из Колети-Фарлатијевих рукописа и повесничке списе, као што су расправе о владоцима Србије, Босне, Бугарске и Хрватске, за тим о славним породицама југословенских покрајина, као што су: Црнојевићи, Мрњачевићи, кућа Немањића, Субићи Зрињски, Качићи и различите породице босанске.

* Предлог одбора целокупне омладине за радњу уједињене омладине.

I. Српска омладина саставља се у целину.

II. Задатак јој је: да усавршава саму себе, и да буди народни живот у свима гранама његовим, надокнађујући у томе радњу цркве, школе и учених друштва.

III. Тај задатак гледаће да постигне омладина: проучавањем народа, и ширењем науке и уметности у све редове народне.

IV. Ради тога састајеће се омладина сваке године на скупштини. Ту ће се јављати резултати поменутог проучавања, т. ј. извештаји о стању књижевном, друштвеном и материјалном нашега народа, и договараће се о томе, шта омладина треба на то да ради, према своме задатку. Скупштина се држи сваке године у другом месту; кад и где, одређује сама скупштина.

V. Омладина штампаће своју скупштинску радњу у друштвеном гласнику, који ће се звати „Омладинска заједница“.

VI. Ширење науке и уметности гледаће омладина да постигне:

подижући омладинске дружине на што ширем основу; издајући популарне књиге о разним питањима, што засецају у живот народњи; јавним предавањима; држећи „Беседе“ према задатку омладине; подпомажући позоришну уметност, и распростирући добре књиге.

VII. Сваки члан омладине обећава се да ће вршити задатак друштвени у своме кругу, и према својим силама.

VIII. Скупштина бира по једно омладинско друштво, које ће јој бити заступник до прве скупштине. То друштво примаће новчане прилоге свију родољуба, који хоће да потпомогну омладинско предузеће, и предаваће их у штедионицу свога места, а свака три месеца даваће у новинама рачун о томе. Друштво то примаће и списе, које писци буду слали на штампање, и слаће их по струкама оним књижевницима, које ће скупштина умолити да оцењују такве списе, па ако они нађу да их ваља издати, друштво ће их дати у штампу.

IX. Ко год приложи на издавање омладинских књига годишње најмање два форинта, добиће све књиге, које омладина буде издала за годину дана.

У С м е с и ц е.

* (Ала ти је сладак тај уреднички живот.) У доба, као што је садање, некако је већ у обичај ушло, да пријатељи мира и тишине с тешким уздисајима јадикују: Богме, мучно ти је то бити човеком! — Мили Боже! Кад је већ мучно бити човеком, што тек да кажу уредници, које у свако време, а понајвише у овако, како је наше, мори сто јада, а мучи сто мука! Истом не давно изјадиковао се неки американски новинар са живота, којег води, правим американским начином овако: „Ако пишемо уводне чланке о дневним питањима, намећемо свој суд читаоцима, па би боље било, да саопштавамо где се шта збило по свету. Прештапамо ли што из других листова, дакле оно што се по свету збило, тада смо прелењи, да пишемо уводне чланке. Кад пишемо за владу тада смо поткупљени „крухоборци,“ пишемо ли против владе, ето ти нас одметних странчара. А пишемо ли непристрасно, то ти безобзирност наша не познаје никаквих граница, или смо хуље, бојећи се, да се једној или другој странци не замеримо. Када доносимо опширне критике о позоришним претставама, концертима итд., штоно су по души и уверењу писане, те су једнима досадне, а други до-

казују да је свака похвала и сваки укор пристран. Донесемо ли општу критику без посебних уштипака, то је само обмана нисмо ни кувани ни печени; а ако не уврстимо никакe критике, тада презиремо вештину. Употребимо ли своје просто време на домаће радости и скромне науке, вели нам се, да смо охолице, да се не ћемо да дружимо са светом, с којим би нам се ваљало што боље упознати. Идемо ли вечером у гостионице, да се са светом упознамо, тада смо изелице и пијанице, потуцала по крчмама. Ако не дођемо где се отвара нова гостионица, препросто нам је место и друштво, те за то изостајемо. Ако дођемо, шапћу људи: без тога не може ништа проћи. Кад јавимо, да су у свињском месу трихини, кваримо месарима посао. Рекнемо ли да у њему нема власатица, дигнуће се на нас учењаци; а узтврдимо ли, да у свињетини нема са свим ништа, то ће тек на нас гракнути са свију страна. Скапа ли Петру или Павлу преко ноћи крава, па ако не нађе одмах сутра опширна извештаја о том важном догађају, не ће више да нам држи листа. Када имамо баш највише хитна посла, дође у походе неко, који има да наручи оглас о изгубљеном псету. Тај Нетковић седне са свим на домаћу, напуни си лулу нашим дуваном, те нам исприповеда све згоде и незгоде своје куће, почевши од шукундеде са свима огранцима, а уз то још и породичне тајне изгубљевога псета. Ако брзојавне гласове саопштимо опширно, приговара нам се: та то је све лажљиво, и већ ће се сутра опозвати. Ако их наведемо скраћене, само се каже, да смо оно, што нам се не допада, прећутали. Ако је когод сломио десну ногу, а ми у зао час јависмо, да је била лева, зло и наопако по нас, јер ће нас псовати, да лажемо и изопачујемо. Кад цена папиру скаче, не смеју новине ни скупље ни мање бити, а када пада, мора лист бити јефтинији и већи, и тако даље.“

* (Женске као свештеници.) Знамо из американских новина да су жене постајале докторкама медицине и права, али је је са свим ново да се женскимa допушта да могу доћи до достојанства пасторског, па да врше дужности свештеничке. Сад ето читамо да је у некој американској држави пречасна госпођа Олимпија Браун постављена за редовног пастора и проповедника, па је на основу тога тражила да може и венчавати. Томе су се противили конзервативци, а радикалци су пристали на страну љубави достојне пасторке. Распра дође пред законодавство, и ту се реши једногласно, да женска, кад је већ добила по пропису чин свештенички, може без приговора венчавати а тако исто вршити и све друге свештеничке дужности.

БИБЛИОГРАФИЈА.*)

Србске књиге.

СКУПЉЕНИ СПИСИ КОСТЕ РУВАРЦА. Први део. Издао Ђ. Поповић. Нови Сад 1866. Печатња Игњата Фукса. На 16-ни XIX. 469. стр. 5. л. Стоји 1. фр. а. вр.

КОТАРЧИЦА ЦВЕЋА. Приповетка за старо и младо. По Хр. Шмиду посрбио Димитрије Јосић, учитељ IV. разр. гл. школе србске у Н. Саду. У Новом Саду, епископска књигопечатња 1866. На 16-ни. 143. стр. 2. л. Стоји?

ПОВТОРНИЈ ЗАПЪВЪ НАДЪ АЗБУКОМЪ, сложенъ старцемъ Миркомъ. У НовоСаду. Епископска штампарија. 1866. На мал. 8. 14. стр. 1. л. Стоји?

ВОЈИН, лист за војне науке, вештине и новости. Издаје и уређује Драгашевић официр и професор. Година III. Број 1. Јануарије. 2. листа са сликама. Излази сваког месеца по једна књига. У Београду у државној печатници. 1866. На 8-ни. 1—32. стр. С додатком: Војник на маршу. 49—64. стр. Стоји за Аустрију на годину 8. фр. а. вр.

ПЕДАГОГИКА од Катарине Миловука. У Београду, у државној штампарији 1866. На мал. 8-ни. 1. л. 53. стр. Стоји?

КАПЕТАН РАДИЧ ПЕТРОВИЋ И ПОКРШТЕНИЦА ЗОРКА. Истинита приповијетка од г. 1806. Од Јоксима Новића Оточанина. Са 40. дуката наградила и издала „Матица Србска.“ У Новом Саду. Епископска књигопечатња. 1866. На вел. 8-ни. 2. л. 72. стр. Стоји 20. н. а. вр.

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и скупитеље наше да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, поједан примерак или бар потпун и веран наслов сваке књиге.

У.

САДРЖАЈ.

Белешке времену Стевана Немање. — Мала вила, од Драгутина Ваднајије. (Продужење.) — Харац'ерске црте. — Подлистак. Српска беседа — Српско народно позориште. — Књижевне белешке. — Гласник. — Смесице — Библиографија.

Издаје: Матица Србска.

Уређује: А. Хаџић.

Епископска штампарија у Новом Саду 1866.